

Henriette Jacobsen

Årsaker til utenforskap blant unge i risiko, og hva slags støtte og tiltak er nødvendige for å redusere denne opplevelsen?

En kvalitativ psykologisk studie av hvordan uteseksjonen opplever utenforskap hos risikoutsatt unge og deres tiltak for å redusere det

Bacheloroppgave i Psykologi

Veileder: Charlotte Fiskum

Mai 2022

Henriette Jacobsen

Årsaker til utenforskap blant unge i risiko, og hva slags støtte og tiltak er nødvendige for å redusere denne opplevelsen?

En kvalitativ psykologisk studie av hvordan uteseksjonen opplever utenforskap hos risikoutsatt unge og deres tiltak for å redusere det

Bacheloroppgave i Psykologi
Veileder: Charlotte Fiskum
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for psykologi

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

FORORD

Denne oppgaven representerer arbeidet for min bachelorgrad i psykologi ved NTNU Trondheim. Prosessen har vært preget av et intensivt og omfattende arbeid, så vel som personlig og faglig utvikling. Temaet for denne avhandlingen er unge mennesker i risiko som av ulike årsaker føler på utenforskap. Jeg deltok som en del av en gruppe studenter i bachelorgruppen «BA16 – Kan toleransevinduet og reguleringsarbeid være nyttig». En intervjuguide er utarbeidet av veileder Charlotte Fiskum og godkjent av Norsk Senter for Forskningsdata (NSD). Studentene på BA16 har fått være med på intervjuene og fått komme med innspill. Samt har vi fått være med på å transkribere intervjuene i ettertid. Fremtredende er det å nevne at vi har vært og besøkt utetjenesten på deres kontor i Trondheim. Dette for å få et klarere innblikk i informantene sitt arbeid på feltet. I løpet av prosjektet har det vært mulig å diskutere og få hjelp fra veileder Charlotte, så vel som de andre studentene på BA16 og studentassistent Emilie Kirkegaard. Til tross for et tett samarbeid, har selve skriveprosessen og alt hva det innebærer, blitt utarbeidet uavhengig og selvstendig av meg.

Jeg vil benytte muligheten til å først og fremst gi en stor takk til veileder Charlotte. Du har virkelig gitt det lille ekstra og alltid vært tilgjengelig. Videre er det viktig å takke alle i utetjenesten som lot seg intervju og dele deres opplevelser med oss. Intervjuene bidro til et dypere og tydelig innblikk for oppgavens avhandling. Dernest er det å takke alle studentene på BA16 for deres engasjement og motivasjon fra start til slutt. Til slutt må jeg takke mine kollegaer på Rikshospitalet, seksjon for tidlig psykosebehandling døgnenhet (TPD). Deres innspill og erfaringer på feltet har kommet svært godt med.

SAMMENDRAG

Risikoutsatte unge som opplever utenforskap, kan oppleve uheldige konsekvenser både på kort og lang sikt. Dette kan inkludere redusert psykisk helse, økt risiko for rusmisbruk og kriminalitet samt svekket tilknytning til utdanning og arbeidsliv. Derfor er det viktig å undersøke årsakene til utenforskap blant risikoutsatt unge og hvilke tiltak som kan redusere denne følelsen. Følgende problemstilling ble: «Årsaker til utenforskap blant unge i risiko, og hva slags støtte og tiltak er nødvendige for å redusere denne opplevelsen?». En kvalitativ metode ble benyttet i denne oppgaven med semistrukturerte intervjuer av elleve ansatte i uteseksjonen i Norge.

Tematisk analyse ble utført og tre hovedtemaer ble identifisert: «Utenforskap», «Tiltak» og «Utfordringer». Resultatene ble analysert i lys av begrepet «risikovurdering», «reguleringsstøtte» og modellen «toleransevinduet». Funnene indikerer at følelsen av utenforskap skyldes en kompleks interaksjon mellom personlige, sosiale, økonomiske og kulturelle faktorer.

Informantene identifiserte også politiske utfordringer og mangler i systemet som hindrer dem i å implementere tiltak. Samt utfordringer ved å møte risikoutsatt unge tidlig nok. Resultatene viser at det er et sterkt engasjement for å møte unge på deres sårbarheter, men at det fortsatt er utfordringer som må adresseres for å oppnå bedre resultater.

SUMMARY

At-risk youth who experience a feeling of exclusion can have negative consequences in both the short and long term. These can include reduced mental health, an increased risk of substance abuse and criminal activity, as well as a weakened connection to education and the workforce. It is therefore important to investigate the causes of exclusion among vulnerable young people and

identify measures that can reduce this experience. The research question for this study was: "Reasons for exclusion among vulnerable youth and what support and measures are needed to reduce this experience?". A qualitative method was used in this study, using semi-structured interviews with eleven employees from various outreach social work in Norway. A thematic analysis was carried out, and three main themes were identified: "Exclusion", "Measures" and "Challenges". The results were analyzed in light of the concepts of "risk assessment", "regulatory support" and the "tolerance window" model. The findings suggest that feelings of exclusion are due to a complex interaction between personal, social, economic and cultural factors. The informants also identified political challenges and shortcomings in the system that prevented them from taking action. The results show a strong commitment to tackling young people's vulnerability, but there are still challenges that must be dealt with in order to achieve better results.

1.0 INNLEDNING

Dette første avsnittet i oppgaven har til hensikt å gi en fremstilling av bakgrunn for valg av tema. Fremtredende vil den påfølgende formuleringen av problemstillingen bli presentert.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

"– De griper etter mulighet for å selv ha kontroll og makt. En av de få tingene de da kan ha makt over er for eksempel det å bruke vold mot andre." – Hans Magnus Gjerlaug (Skålevik, 2022). I sin egenskap som avsnittsleder for bydeler i Oslo som sliter med kriminelle nettverk, uttrykker Gjerlaug til VG en bekymring om ungdommens intensjon etter kontroll og makt, som videre kan utvikle seg til bruk av vold og våpen. I en tilstand av kaos og usikkerhet i ungdomsmiljøene, kan regulering av følelser og adferd være en utfordring for mange unge mennesker. Dette kan bidra til psykiske lidelser og økt risiko for rusmisbruk og risikoadferd (Nordanger & Braarud, 2017). De fleste ungdommer har drømmer og ambisjoner om sitt eget liv. De forestiller seg en fremtid med venner, familie, en spennende jobb og utfordrende eventyr. Likevel kan det for noen ungdommer føles som om deres drømmer er utilgjengelige og at de blir oversett og undervurdert. Dette kan føre til en utenforskap og ensomhet som kan være svært tung å bære (Bruun, Larsen, & Aadnesen, 2018). Hva gjør at noen ungdommer er i stand til å se på livet med optimisme og håp, mens andre sliter med motgangen? Det er en naturlig del av livet å oppleve både oppturer og nedturen, men når disse nedturene blir for store og overveldende, kan det føre til at ungdommen mister fotfestet og sliter med å håndtere hverdagen. Kan relasjonen ungdommen har til sine nærmeste og deres tilgang til støtte og veiledning spille en viktig rolle i hvordan de håndterer utfordringer i livet? Hva har tilhørighet å si for utenforskap? Kan det også være et underbevisst økonomisk press om å være inkludert i samfunnet? Kan det argumenteres for at samfunnet ikke

tar tilstrekkelig hensyn til ungdommens utfordringer på et tidlig nok stadium? Eller er det et samspill av flere faktorer? Denne oppgaven skal forsøke å belyse nettopp disse spørsmålene.

1.2 Problemstilling

Denne oppgaven skal prøve å belyse årsaker til utenforskap blant unge i risiko, og hva slags støtte og tiltak som er nødvendig for å redusere denne opplevelsen. Oppgaven vil illustrere en rekke beskrivelser på feltet gjennom en kvalitativ studie av hva utetjenesten mener er årsaker til at ungdommen opplever utenforskap, samt hvilke tiltak uteseksjonen iverksetter. Først vil oppgaven komme med en begrepsavklaring på utenforskap, uteseksjonen, risikovurdering, reguleringsstøtte og toleransevindusmodellen. Toleransevindusmodellen er en meget nyttig teoretisk tilnærming når det er snakk om risikoutsatt unge som opplever utenforskap. Modellen gir en forståelse av hvordan ulike utfordringer og stress kan påvirke en persons psykologiske og fysiologiske tilstand. Fremtredende hvordan dette kan påvirke atferd og velvære (Siegel, 2012). Risikovurdering, reguleringsstøtte og toleransevinduet er alle viktige verktøy ved det å bekjempe følelsen av utenforskap. Dette er relevant i henhold til hva uteseksjonen arbeider med samt hva risikoutsatt unge møter på. Deretter vil det bli belyst valg av metode. Videre i oppgaven vil det bli presentert resultater fra datamaterialet. Disse vil bli drøftet i lys av både teoretiske perspektiver og begreper som er avklart i begynnelsen av oppgaven. Videre vil det bli utforsket potensielle utfordringer og diskutert hvordan fremtidig forskning og tiltak kan møte disse utfordringene. I diskusjonen vil det også bli tydeliggjort både begrensinger og styrker ved studien. Sist, men ikke minst, vil oppgaven komme med en konklusjon for å belyse viktigheten av å ha kunnskap om årsaker til utenforskap hos unge i risiko. Med god kunnskap og erfaring vil

sårbare ungdommer forhåpentligvis bedre få den hjelpen de trenger for å oppnå et fullverdig liv med håp og muligheter.

2.0 TEORETISK RAMMEVERK OG BAKGRUNN

Dette avsnittet av oppgaven vil presentere den teoretiske rammen og bakgrunnen som er relevante. Til tross for at denne oppgaven ikke er primært teoridrevet, og ikke har som mål å bevise eller motbevise eksisterende teori, vil teori og begreper likevel bli brukt som verktøy for å belyse forskningsspørsmålet.

2.1 Risikovurdering og reguleringsstøtte

Risikovurdering er en essensiell praksis i alle aspekter av det å være et menneske. Enten er i forhold til ens egen sikkerhet, andres sikkerhet, arbeid, miljø eller økonomi. Generelt kan risikovurdering defineres som en systematisk og vitenskapelig tilnærming for å vurdere all risiko som kan oppstå i en gitt situasjon eller handling (Kaplan, 1981). Derunder at en kartlegger potensielle faktorer som kan oppstå, og å vurdere sannsynligheten for at disse faktorene vil inntreffe. Videre vurderes konsekvensene av at faktoren inntreffer. Betydningen av risikovurdering er å forutse risiko og være beredt til å håndtere den på best mulig måte (Kaplan, 1981). Når det gjelder risikovurdering for sårbare ungdommer, går det på å vurdere eventuelle faktorer en kan bli utsatt for og hvordan reagere for å beskytte seg. Derunder vurdere risiko for helse og trivsel. Eksempelvis om en har opplevd traumatiske opplevelser hvor ens risikovurdering har vært preget av dette. Risikovurdering i forhold til rusmisbruk og psykiske helseutfordringer er også svært aktuelt når det kommer til sårbare ungdommer. Dette grunnet at de er mer utsatt for å utføre en mer tvilsom vurdering om de har vansker på dette området.

Mangel på en god risikovurdering kan få fatale konsekvenser, både fysisk, psykisk og sosialt. Hvorvidt en har god vurderingsevne, kan ofte ha en sammenheng med om en opplever god reguleringsstøtte. Ved en god reguleringsstøtte kan en lettere vurdere situasjoner på bakgrunn av sine følelser og atferd (Siegel, 2012). Dette for å lære seg hensiktsmessige teknikker for å håndtere utfordrende situasjoner og redusere risikoen for å oppsøke seg i risikofylt atferd, som eksempelvis med rus og kriminalitet. For å forklare begrepet reguleringsstøtte er det viktig å starte med betydningen av regulering i utgangspunktet. Allerede fra en er spedbarn er de grunnleggende funksjonene som søvn, oppmerksomhet og temperatur knyttet til relasjoner i form av trygge omsorgspersoner. Spedbarnet trenger bistand fra sine omsorgspersoner til å danne rutiner og regulere kroppsspråk. Denne hjelpen er med på å danne grunnlaget for nervesystemet til spedbarnet, slik at barnet omsider klarer å regulere seg selv på egenhånd (Nordanger, 2021). Å kunne regulere seg selv samt ha en forståelse for hva en gjør, bidrar til å gjøre verden mer sammenhengende og målbevisst. En menneskekropp har en rekke funksjoner som signaliserer dersom en eksempelvis er trøtt, sulten, mett og tørst. Derimot hvor mottagelig og sensitiv en er for enkelte signaler, er først og fremst individuelt. Regulering kan derfor defineres som å følge opp signaler i kroppen og å gjøre seg klar på en egnet måte for situasjonen (Perry, 1995). Eksempelvis i en fare situasjonen, er det betydelig at en klarer å komme seg raskt opp når en må reagere, like viktig som det er å regulere seg raskt ned igjen dersom faren er over og ikke har behov for reaksjon og regulering. Situasjoner som kjennes truende, kan ha en belastende påvirkning på hjernen på lengre sikt. Nettopp grunnet at hjernen husker hva den har blitt utsatt for tidligere for å beskytte og tilpasse seg mot farer. Hindring i regulering kan forekomme når et menneske opplever reguleringsvansker. Dette er noe som kan befinne seg i flere diagnoser, påfallende i traumelidelser (Nordanger, 2021).

2.2 Toleransevinduet

"Toleransevinduet" beskriver hvordan en persons oppfatning av verden kan påvirkes av stress og frykt (Siegel, 2012). Når en person befinner seg innenfor sitt toleransevindu, er det meste greit. Dersom noe stresser eller skremmer en, kan en bevege seg utenfor sitt toleransevindu og oppleve sterke følelser som sinne eller apati. Tidligere negative opplevelser kan gjøre toleransevinduet smalere og gjøre det vanskeligere å håndtere stressende situasjoner. Det kan være utfordrende for andre å forstå reaksjonene til noen som er utenfor sitt toleransevindu. Det er viktig å finne strategier for å roe seg ned og komme tilbake inn i toleransevinduet, som for eksempel å puste rolig eller snakke med en trygg person. Toleransevinduet er en nyttig modell for de som arbeider med sårbare mennesker. Den kan brukes for å forstå og hjelpe mennesker som trenger støtte (Nordanger & Braarud, 2017). Det postuleres at mennesker har en optimal aktiviseringszone eller vindu, som kan muliggjøre tilstedeværelse i situasjoner, konsentrasjon og læring. Når aktiveringsnivået overstiger dette vinduet, forekommer hyperaktivisering, hvor aktiveringen er for høy. Dersom aktiveringsnivået er lavere enn vinduet, forekommer hypoaktivisering, hvor hyperaktiveringen er for lav. De fleste av oss kan oppleve begge typer aktiveringsnivåer, og vi har vanligvis strategier for å regulere oss tilbake til toleransevinduet før ubehaget blir for stort. Traumatiske belastninger kan utløse en "fight-flight" reaksjon, som resulterer i hyperaktivisering, der kroppen mobiliserer for å bekjempe trusselen. Hvis dette ikke er mulig, som i tilfellet med ubeskyttede barn, kan kroppen falle tilbake på sin overlevelsesstrategi. Dette resulterer i en hypoaktivisering, hvor aktiveringsnivået synker og personen blir immobilisert (Siegel, 2010). Toleransevinduet kan brukes til å analysere forskjellige vanskelige situasjoner med tanke på hva som førte til økning eller reduksjon i aktiveringsnivået. Ulike strategier kan evalueres for å

regulere seg tilbake til toleransevinduet fra hyper- til hypoaktivisering. For eksempel, hvis en opplever å være helt tom (Nordanger & Braarud, 2017).

2.3 Utenforskap

Det kan være mange årsaker til at en person føler seg ekskludert, isolert eller ikke godt nok integrert i sitt samfunn. Det kan blant annet være preget av økonomiske faktorer, sosial status, etnisitet, kjønn, seksuell orientering, funksjonshemming eller religion. Det er helt normalt for alle mennesker å føle seg utenfor til tider og i noen situasjoner kan en føle seg mer utenfor enn i andre. Dog er det ikke en god følelse og det kan gi stor skade på selvet å føle på dette. Spesielt om dette er en gjentakende følelse (Tjora, 2021). Til tross for at alle mennesker antagelig kan oppgi å ha følt seg utenfor i en setting i løpet av livet, finnes det flere skjebner der ute som opplever utenforskap i en så stor grad at de ikke føler de har de samme mulighetene, tilhørighet og rettighetene som resten av samfunnet. Hvor flere føler de ikke blir tatt på alvor eller befinner seg i et samfunn som ikke møter deres behov. Det kan føre til fatale konsekvenser som eksempelvis sosial isolasjon, stigmatisering, diskriminering og radikalisering (Bruun, Larsen, & Aadnesen, 2018). Forutsetning for tilhørighet, god mestring og helse er noe som former seg gjennom hele oppveksten (Kommunesektoren, 2022).

2.4 Uteseksjonen

Uteseksjonen er en lavterskel tiltak som er rettet mot ungdom mellom 13-25 år. Uteseksjonen er tilgjengelig for ungdommen, deres familier og andre parter rundt ungdommen. De samarbeider med bydelene og andre instanser som møter risikoutsatt ungdom. Uteseksjonens formål er å hjelpe risikoutsatt ungdom ved å danne sunne endringer og mestring i eget liv (OsloKommune,

2023). Uteseksjonen finnes flere steder i Norge og det er litt varierende hvordan de jobber by til by. Samt om de omtaler seg som utekontakter eller uteseksjonen. Felles er at de jobber med oppsøkende sosialt arbeid rettet mot risikoutsatt unge. For ordens skyld vil denne oppgaven omtale det som uteseksjonen. Uteseksjonen ønsker å fremme kunnskap om ungdommens oppvekstvilkår, behov, miljøer de befinner seg i og utviklingstrekk. Ansatte her må være godt oppdatert og ha god kunnskap på utviklingen innenfor rus samt kriminalitetsforebygging blant unge (Pettersen, 2020). Fremtredende som de må ha kjennskap til radikaliserings, voldelig ekstremisme og ytterliggående politiske grupper. For å kunne bistå best mulig og bygge opp tillit og relasjon til risikoutsatt unge, oppsøker de dem der de oppholder seg mest samt tilbyr dem en rekke ulike tiltak. Hvilket har som formål å hjelpe risikoutsatt unge (TrondheimKommune, 2023).

3.0 METODE

I dette avsnittet av oppgaven vil de metodologiske valgene som har blitt gjennomført underveis i studien bli forklart. Derunder hvordan studien ble iverksatt og hvordan disse valgene har bidratt til å svare på forskningsspørsmålet.

3.1 Introduksjon

Utgangspunktet for oppgaven var å undersøke hvordan feltarbeidere i uteseksjonen opplever årsaker til utenforskap hos risikoutsatt unge og hva som er deres tiltak for å redusere det. En kvalitativ tilnærming er valgt for å tilby dybde i dataen en ikke ville fått ved å benytte kvantitativ forskningsmetode (Berg, 2013). I forkant av intervjuene ble en semistrukturert intervjuguide

utgitt. Denne guiden bestod av fire hoveddeler. Derunder introduksjon, om deres arbeidssituasjon, spørsmål om toleransevindusmodellen og avslutning/åpent for andre spørsmål. Det ble tilrettelagt for at informantene kunne komme med spørsmål eller tanker etter endt intervju. Slik at de enkelt kunne ta kontakt dersom de synes det var noe som manglet. Studien ble søkt og godkjent av NSD, meldeskjema 216214.

3.2 Informanter

Utvalget av informanter til datainnsamlingen bestod av 11 ansatte i uteseksjonen, seks kvinner og fem menn i alderen 28-46 år. Hvorav snittalderen lå på 37,6 år. Erfaringen hos de ansatte med oppsøkende arbeid var fra 2-16 år, derunder et snitt på 8,9 års erfaring. Utvalget er anonymisert og omtales i oppgaven som «I:1-11», hvilket betyr I: intervju og 1-11 for å henvise til hver enkelt informant. Informantene er rekruttert av veileder og består av voksne fagarbeidere som arbeider i uteseksjonen i Norge, primært i Trondheim. Fagarbeidere som har relevant erfaring og kunnskap når et spesifikt tema undersøkes, anses som hensiktsmessig å benytte som informanter (Creswell & Poth, 2016). Denne dataen representerer informanter som har ønsket selv å si noe om og belyse temaet, hvilket var hensikten ved rekruttering av informanter. Det har vært ønskelig å ikke få et generaliserbart utvalg som representerer, men heller de som genuint er interessert i og har kunnskap om risikoutsatt unge og alt hva det innebærer.

3.3 Datainnsamling

Denne oppgavens mål var å få et tydeligere innblikk i årsaker til utenforskap hos risikoutsatt unge, samt hvilke tiltak uteseksjonen gjør for å redusere denne følelsen hos unge. Totalt elleve intervjuer representerer et bredt utvalg fra uteseksjonen i storbyene i Norge, men også noen fra

litt mindre steder har latt seg intervju. Det skal nevnes at det ble sendt ut en kvalitativ spørreundersøkelse til uteseksjonen i flere steder Norge. Denne oppgaven har ikke tatt utgangspunkt i denne spørreundersøkelsen, da det viste seg å ikke ha betydelig relevans for forskningsspørsmålet. Under intervjuene ble det tatt i bruk en semistrukturert tilnærming, der de fleste av spørsmålene var delvis forhåndsbestemt og noen spørsmål delvis åpne. Dette åpnet opp for mer fleksibilitet og åpenhet i intervjuene, slik at intervjueren kunne utforske emner som dukket opp underveis, samtidig som alle hovedtemaene ble dekket. En slik prosess blir ofte anvendt i forskning innenfor psykologi, for å samle inn data som kan bidra til å undersøke komplekse fenomener, samt å forstå menneskelig atferd og erfaringer (Smith, 2015). I intervjuene fikk også studentene på BA16 mulighet til å komme med innspill mot slutten. I begynnelsen av intervjuene ble det stilt spørsmål om personvern og informanten sin erfaring og bakgrunn innenfor uteseksjonen. Dette for å skape en relasjon og trygghet mellom intervjueren og informanten. De fleste av intervjuene ble gjennomført digitalt. Det har blitt argumentert for at bruk av digitale intervjuer kan være hensiktsmessige, ettersom informanten kan føle seg mer komfortabel når det diskuteres sensitiv temaer. Digitale intervjuer gjør det også enklere å samle data på tvers av geografiske avstander og krever mindre planlegging i en travel hverdag. På den andre side kan det være begrensinger knyttet til digitale intervjuer. Eksempelvis nonverbale signaler som kan være vanskelig for forskeren å fange opp, og som kan føre til tap av viktig informasjon eller perspektiver (Ormston, 2013). Varigheten på alle intervjuene var 1- 1,5 t, noe som var en tilstrekkelig lengde for å dekke temaene grundig.

3.4 Etikk

Etiske retningslinjer i forskning er svært viktig å overholde. Først og fremst for at forskningen blir så pålitelig og nøyaktig som mulig. Fremtredende som at den kan brukes til å utvikle kunnskap og opprettholde forskningens integritet. En standardisert utførelse av intervjuene er essensiell. Fremtredende er objektiv behandling av informasjonen som blir samlet inn (Den nasjonale forskningsetiske komité, 2021). I forlengelse av det, er det den største viktighet å ivareta informantene sine konfidensialitet. Derunder at deres privatliv og personlig informasjon blir beskyttet, slik at de ikke blir utsatt for risiko, stress og at de føler seg trygge på å dele sine tanker og følelser. Dette er spesielt avgjørende i forskning som involverer sårbare grupper (Department of Health, 2014). Til tross for at feltarbeidere i uteseksjonen ikke nødvendigvis er direkte sårbare, arbeider de med risikoutsatt unge. Deres etiske retningslinjer er derfor relevant å ivareta. Det ble i forkant av forskningen sendt ut et informasjonsskriv til de ansatte i uteseksjonen rundt om i Norge hvor de ble invitert til å delta i intervju. Invitasjonen inneholdt detaljert informasjon om formålet med prosjektet samt begrunnelsen for hvorfor nettopp de ble invitert. Elementært ble de informert om prosjektets natur, potensielle fordeler og ulemper ved å delta, frivillig deltakelse og mulighet til å trekke sitt samtykke tilbake. Videre ble det informert om behandling av opplysningene, godkjenninger og kontaktopplysninger. Deres konfidensialitet ble ivaretatt ved at informantene ble anonymisert under transkripsjonen og kodeord ble brukt for å identifisere informanten.

3.5 Transkripsjon

Intervjuene ble transkribert av meg, studentassistent og studentene på BA16, hvorav veileder har kvalitetssjekket hver enkelt transkripsjon for å sikre nøyaktighet av resultatene. Etter transkripsjonen ble intervjuene slettet i tråd med NSD-godkjenning. Transkripsjonene ble utført

ved bruk av Microsoft Word. Informantene ble anonymisert før transkriberingen ble delt med resten av gruppen. Transkripsjonene har blitt lastet opp i et program som heter NICE for å sikre personvern. Formålet med transkripsjonen var å gjengi informasjon så identisk som mulig. I forkant av transkriberingen ble det iverksatte en felles fremgangsmåte for tegnsetting. Dette inkluderte å skrive «NAVN» der det var gjenkjennbare navn, I: for intervjuer og O: for objekt, markere latter med (ler) eller (begge ler), og markere lengre pauser med «..». Tydelige innskutte bisetninger ble markert med -.

3.6 Analyse

Analysemetoden som er valgt for denne oppgaven er tematisk analyse, hvilket er en metode som ofte blir brukt innen kvalitativ forskningsmetode (Braun & Clarke, 2021). Målet med tematisk analyse er å oppsummere og presentere relevant informasjon om en bestemt virkelighet. Denne metoden er spesielt utbredt innenfor forskning av sosiale og psykologiske realiteter. Dette oppnås gjennom identifisering og analyse av temaer som går igjen i et større datasett. Intervjuer er den mest anvendte metoden i denne type analyse (Smith, 2015). Kort oppsummert utføres det en tematisk analyse gjennom seks trinn. Hvorav en først 1) gjør seg kjent med dataen. Deretter 2) generes koder, 3) finner temaer, 4) vurderer temaer, 5) definerer og navngi temaene for og omsider komme med 6) en rapport som oppsummerer funnene.

I en tematisk analyse eksisterer det flere ulike tilnærminger å analysere fra. De fire mest anvendte tilnærmingene er latent, semantisk, induktiv eller deduktiv metode. Hvorav hver tilnærming kan ha ulikt fokus og betydning i analysen. Det er derfor viktig å anvende passende tilnærming ut ifra forskningsspørsmålet og datamaterialet som skal analyseres. Induktiv metode innebærer at temaer utvikles fra det som primært befinner seg i dataen, mens deduktiv metode

praktiserer at temaene utvikles fra et forhåndsbestemt teoretisk ståsted eller konsepter. Den latente tilnærming innebærer at forskeren tolker de underliggende meninger og betydninger som kan være skjult i dataen. Eksempelvis antagelser, verdier, holdninger og overbevisninger som informantene ikke direkte uttrykker. I motsetning til dette, fokuserer den semantiske tilnærmingen på det som er åpenbart og lett synlige i dataen (Braun & Clarke, 2021).

I denne oppgaven har det blitt fulgt de overnevnte seks trinnene som foreligger i en tematisk analyse. Først har de transkriberte intervjuene blitt gjennomgått flere ganger. Deretter, i den andre fasen, har det blitt generert koder for alle transkripsjonene ved hjelp av tabeller i Word basert på hva som ble ansett som relevant for forskningsspørsmålet. Det har blitt kodet linje-for-linje, hvorav det som ble ansett som interessant ble markert med ulike farger. Selvstendige kommentarer, refleksjoner og ideer har blitt notert underveis i OneNote. Deretter ble alt som ble markert fra de elleve intervjuene samlet i en ny tabell i Word. Kodingen ble gjort på nytt for å identifisere hva som gjentok seg hos informantene i tråd med forskningsspørsmålet. Denne prosessen ble gjentatt flere ganger etter hvert som hovedtemaer og undertemaer ble dannet. Det har blitt anvendt en kombinasjon av induktiv, latent og semantisk tilnærming. Temaene har blitt utviklet fra dataen ved hjelp av en induktiv tilnærming. Deretter har en latent tilnærming blitt anvendt for å undersøke underliggende meninger, årsaker og assosiasjoner. Dernest har en semantisk tilnærming blitt benyttet for å finne de mest presise og gjentakende uttrykkene for temaene og meningene som ble avdekket tidligere i analysen. Dette ble gjort for å samle alle intervjuene i en helhet og få kartlagt årsaker til utenforskap hos risikoutsatt unge, så vel som uteseksjonens tiltak for å redusere denne følelsen. Deretter ble alt som hadde blitt markert fra de elleve intervjuene samlet i flere nye tabeller i Word, hvor hele genereringen av koding ble gjort på nytt. Dette for å finne hva som tydelig gjentok seg hos informantene i tråd med

forskningsspørsmålet. Eksempler på koder som har blitt kategorisert sammen innenfor et tema er: «Vi er nødt til å være der over tid, vi må skape relasjoner», «synlige og tilgjengelig for ungdommer» og «jobbtilbud». Disse ble samlet under temaet «Tiltak». Under transkripsjonen har jeg hatt en kritisk realistisk plassering. Det vil si at jeg har knyttet opp temaene som har kommet frem i analysen opp mot strukturelle faktorer som kulturelle, sosiale og økonomiske forhold (Collier, 1994). Dette har vært svært viktig, da årsaker til utenforskap har vist seg å være meget komplekst og et samspill av flere faktorer. I tredje fase, ble kodingen samlet i temaer. Etter å ha gått igjennom samhandlingen av kodingen og temaene, satt analysen igjen med seks hovedtemaer. Teamene ble navngitt: «Mangel på tilhørighet», «Utenfor sitt toleransevindu», «Økonomiske faktorer», «Mangel på reguleringsstøtte», «Tiltak for reguleringsstøtte» og «Individuelle tiltak». Etter videre gjennomgang i fjerde fase, fremkom det at det ble vurdert for mange temaer som gikk inn i hverandre. Derfor ble det vurdert å etablere to hovedtemaer: «Utenforskap» og «Tiltak». Hvorav temaet «Utenforskap» fikk undertemaene: «Mangel på tilhørighet», «Utenfor sitt toleransevindu», «Økonomiske faktorer» og «Mangel på reguleringsstøtte». Temaet «Tiltak» fikk undertemaene: «Reguleringsstøtte tiltak» og «Individuelle tiltak». I forlengelse av dette, identifiserte informantene flere utfordringer knyttet til politikk og forholdene for uteseksjonen sitt arbeid. Dermed ble det vurdert som hensiktsmessig å inkludere et tredje hovedtema: «Utfordringer». I femte fase ble temaene definert i henhold til oppgavens problemstilling. Det ble besluttet å ikke endre navn på temaene, ettersom at de eksisterende navnene var beskrivende og oversiktlige. I den endelige fasen, ble rapporten produsert med alt av innhold.

4.0 RESULTATER

I dette avsnittet av oppgaven vil resultatene som har kommet ut av analysen blir presentert.

Etter gjennomføring av en tematisk analyse av datasettet, fremstår oppgaven med et klarere utgangspunkt for å forstå hvordan feltarbeidere i uteseksjonen opplever årsaker til utenforskap blant risikoutsatte unge. Resultatene gir også innsikt i hvilke tiltak som uteseksjonen tar i bruk for å redusere denne opplevelsen blant unge. Ved å bruke en kvalitativ tilnærming, har resultatene svart på oppgavens problemstilling «Årsaker til utenforskap blant unge i risiko, og hva slags støtte og tiltak er nødvendige for å redusere denne opplevelsen?». Temaene om tiltak som ble nevnt under metoden var i stor grad forutsigbare, ettersom de var basert på intervjuguiden og analysert ved hjelp av en induktiv metode. Imidlertid kom temaene rundt utenforskap frem ved en latent tilnærming til analysen. Temaet utfordringer kom frem som et resultat av en kombinasjon av disse tilnærmingene. Alle temaene er brede og komplekse, og det vil være relevant å diskutere funnene nærmere under diskusjonsdelen for å kunne svare på oppgavens forskningsspørsmål i større grad.

Tabell 1

Oversikt tema og undertema

Hovedtema:	Utenforskap	Tiltak	Utfordringer
Undertema:	<ul style="list-style-type: none"> - Mangel på reguleringsstøtte - Mangel på tilhørighet - Økonomiske faktorer - Utenfor sitt tolleransevindu	<ul style="list-style-type: none"> - Reguleringsstøtte tiltak - Individuelle tiltak	

4.1 Temaene beskrevet

Utenforskap

Utenforskap fremstod som et sentralt tema i analysen. Temaet inkluderer flere undertemaer som er essensielle for å forstå årsakene til at risikoutsatte ungdommer kan føle på utenforskap. Disse undertemaene ble identifisert som mest gjentakende i analysen og relevante ut fra informantenes perspektiv.

Mangel på reguleringsstøtte

Informantene fremhevet mangel på reguleringsstøtte som en vesentlig faktor for hvorfor unge kan føle seg utenfor. Det ble påpekt at når unge opplever manglende trygge rammer eller ikke lærer seg å regulere følelser og impulser på en hensiktsmessig måte, kan det føre til at de søker til risikoutsatt atferd. Hvilket igjen kan bidra til rusmisbruk og andre negative utfall. Unge som ikke har tilgang til omsorgsfulle voksne eller trygge steder å søke støtte, kan føle seg isolert og distansert fra sitt samfunn.

I5: *«Fordi de som har trygge rammer (..) de har jo ofte det i idrettslaget sitt eller i bydelen sin eller bruker bydelen sitt tilbud (..) og har kanskje sunn vennekrets, ressurssterk vennekrets og ressurssterk familie. Jeg tror mange av de vi møter er motsatt av det, (..) de har liten vennekrets, de har lite kontakt med sitt hjelpeapparat, de har lite kontakt med familien. (..) Også treffer vi dem i sentrum».*

Samtlige av informantene fremhever årsaker på hjemmefronten som viktig faktor for mangel på reguleringsstøtte. Dette kan inkludere foreldrenes dårlig psykiske helse, økonomiske vanskeligheter, språkbarrierer og andre belastninger i hjemmet som kan påvirke barna negativt.

I4: *«Spesielt kanskje hvis du tenker barn av flyktninger (..) Ungdommer som er utsatt for traumer, som kanskje snakker dårlig norsk, som ikke har noen å snakke med, som ikke vet hvor de skal gå for å snakke med noen, som har foreldre som kanskje er psykisk syk eller som sliter med det samme og heller ikke får hjelp. Vi ser ofte at, når vi etter hvert også kommer i kontakt med foreldre, så ser vi at (..) de har det jo gjerne fra en plass. Det er bare noen ytterst få som har trygge, gode, omsorgsfulle hjem. (..) de har kanskje blitt utsatt for noe som gjør at de faller utenfor, og de vet ikke hva de skal gjøre med det».*

Det snakkes også om at mangel på reguleringsstøtte hjemmefra ikke nødvendigvis alltid er årsaken, men at det kan skyldes andre faktorer som begrenser oppnåelsen av reguleringsstøtten.

Et eksempel på dette kan være en uoppdaget diagnose, som for eksempel ADHD.

I6: *«(..)det er veldig ulike kår de kommer fra. Det er ekstremt mange fine, flotte familier, som på en måte gjør alt det riktige, men så er det ikke alltid at det er det som fungerer for den enkelte heller. () Også er det selvfølgelig noen som har hatt en shitty barndom».*

Mangel på tilhørighet

Informantene oppgir at mange av de risikoutsatte unge de møter har et behov for å finne tilhørighet. Tilhørighet kan ofte bli funnet i miljøer preget av rus, ekstreme holdninger, kriminelle handlinger og seksuelle tjenester.

I5: *«(..) mange av de i ungdomsgruppa som jeg snakker om (..) de har veldig dårlig psykisk helse (..), men de har bare ikke funnet sin plass i samfunnet og så har de sikkert identifisert seg med hverandre fordi det er samme hudfarge og klær og tankesett».*

Årsakene til at disse unge mangler tilhørighet i utgangspunktet kan være meget individuelt og underliggende. Imidlertid ble det gjentagende forklart at det kan skyldes å ha falt utenfor samfunnet og ikke blitt møtt tidlig på sine utfordringer. Eksempelvis grunnet en utrygg hjemmesituasjon, traumer, skolevansker, ekskludering, materiell fattigdom og/eller minoritetsbakgrunn. Elementært som det kan være en kombinasjon av flere faktorer.

I7: *«Det her er jo ungdommer som opplever veldig lite mestring på mange områder, ikke nødvendigvis at de ikke har gode foreldre, men hjemmesituasjonen er krevende da av ulike*

grunner. I tillegg til at skole er vanskelig, så har de ingen andre arenaer enn den der ungdomsgjengene utenfor da, der de møtes. Der alle er litt sånn overalt og prøver å finne ut hvordan de skal leve livene sine».

Utenfor sitt toleransevidu

Det var ulike synspunkter blant informantene om hvorvidt de møter ungdom som er utenfor sitt toleransevidu. Til tross for at samtlige av informantene uttrykker at de ofte møter ungdom som er utenfor sitt toleransevidu, er dette ikke alltid tilfelle.

I1: *«(..)kanskje ikke at de er utenfor hele tiden, men at de på en måte forsvinner litt ut og litt inn ganske ofte ja».*

De fleste av informantene påpeker at de vanligvis møter ungdom over sitt toleransevidu.

Hvorav flere av informantene begrunner dette med at de som er over, ofte er mer synlige, mens de som er under, holder sine utfordringer mer for seg selv eller skjuler det. Det rapporteres samtidig om at kjønnsforskjeller, samfunnets forventinger, mangel på reguleringsstøtte og andre livsutfordringer kan bidra til å plassere en person enten over eller under sitt toleransevidu.

I2: *«(..)jeg tenker jo at jeg mest av alt møter de når de er veldig over. (..) jeg tror kanskje spesielt hos tøffe, unge gutter, så vil det nok være en mye mer valgt strategi enn den andre varianten. (..) det er gjerne bare det at utad så er det mye lettere å forholde seg til at noen ser på deg som høylytt og veldig aktivert og sånn, for det er kanskje mer forventet. Og gjerne med samfunnet sine forventinger og, i forhold til kjønn, alder og en del andre ting, eller det kan være en indre strategi for å slippe å forholde seg til ting som kanskje er vondt».*

Å være utenfor sitt toleransevindu kan forstås som et resultat av utenforskap, hvilket kan føre til ubehag, angst og stress hos ungdommen. Dette kan igjen påvirke ens følelse av tilhørighet og samhørighet med andre. Dersom en føler seg annerledes, uakseptert eller ikke forstått på bakgrunn av dette ubehaget, kan det føre til utenforskap.

Økonomiske faktorer

Samtlige informanter nevner økonomiske utfordringer knyttet til risikoutsatt unge. Dette kan vise seg i ulike situasjoner. Informantene beskriver at unge som mangler penger kan ty til kriminelle handlinger som stjeling for å få tak i de tingene de trenger for å passe inn og føle tilhørighet.

I4: *«(..)Alle ungdommer vil bli rik, det er målet. Alle sammen skal ha mye penger. De vil kjøpe fete biler, de vil ha dyre jakker, men de har ikke penger til det. Dermed drar de og enten raner eller stjeler (..) De mestrer ikke skole, så faller de ut, men de vil fortsatt ha den fete jakken sant, skal fortsatt møte kompisene, vil fortsatt få seg dame, de får ikke det uten fete sko eller hva det er. De har de samme ønskene, samme behovene».*

Ifølge informantene i studien rapporteres det om sosioøkonomiske utfordringer som blant annet hindrer flere unge i å delta i idrettsaktiviteter. Det beskrives situasjoner der ungdom bor trangt og det er mye kaos i hjemmet, noe som kan gjøre det vanskelig for dem å finne ro. Som et resultat, trekker de ut på gatene i et forsøk på å finne fred eller unnsnippe virkeligheten.

I5: *«Uten tvil mange av de vi møter har jo aldri vært i Syden for eksempel med familien (..) mange som har droppet ut av idretten på grunn av at det koster for mye (..) familien har kanskje fire barn og mor jobber ikke og far har kanskje en deltidsjobb eller taxi jobb og så blir det dyrt med fotball tøy og å følge opp da og kjører for eksempel til bortekampene, og da er det mange*

som faller ut av idretten av det, av fattigdom kan du si. Det er mye man kanskje arver fra sin familie da, eller kanskje det er mat man spiser (...), spiser veldig mye usunt. Ressurssterke familier, der vet jo foreldre hva som er sunt og kan skaffe sunn mat, eller kjøper pc til barna sine eller bor i en stor fin leilighet mens andre kanskje må dele på 3 ungdommer på et rom».

Noen informanter forteller også om jenter som tyr til seksuelle tjenester for å tjene penger. En informant forteller at uteseksjonen har snakket med flere unge jenter, hvor det fremkommer at mange unge jenter synes det er svært enkelt å selge bilder av seg selv. Sosiale medier har ført til at det er mer lettvint enn før å komme i kontakt med de som ønsker slike tjenester, så vel som det å vise naken kropp er mer normalisert nå enn tidligere.

I3: «vi har snakket med unge jenter om det siste året-halvannet, hvor enkelt det er å selge bilder av seg selv. Og det kan godt være at man tar bilde av føttene sine og tjener penger på det. Og så virker det for meg at det å gi fra seg bilde av naken kropp, det føles veldig enkelt for noen».

Derimot hevdes det også at unge jenter selger bilder av seg selv ikke bare av økonomiske årsaker, men også på grunn av avhengighet og et ønske om å regulere en følelse av savn samt å oppleve en form for kontroll.

I3: «(..)Man blir avhengig av å fortsette å selge de bildene. Det trenger ikke bare å handle om økonomi, men det handler om en måte å bli sett på(..)jeg tror at det er med på å regulere et savn på noe, det å kjenne at man har kontroll. Ja han vil ha det av meg, jeg kan gi, ja. Så kjenner man kanskje at man gjør det på mine premisser, selv om man blir brukt, så opplever man en kontrollfølelse».

Tiltak

Informantenes tiltak for å hjelpe risikoutsatt unge, derunder redusere deres følelse av utenforskap, fremstod som et meget relevant tema under analysen. Temaet har to undertemaer som merket seg som de mest essensielle tiltakene.

Reguleringsstøtte tiltak

De fleste av informantene beskriver en rekke tiltak for å yte reguleringsstøtte til ungdommen de møter. Samtlige illustrerer betydningen av å være fleksible og tilgjengelige over tid.

Informantene uttrykker at dette er avgjørende for å etablere tillit og bygge gode relasjoner, noe som er essensielt for at ungdommen skal være mottakelig for deres støtte.

I4: *«(..) Jeg tror det viktigste vi gjør der er at vi er til stede. Og at vi er til stede over tid, og gjerne, gjerne på mye av de samme områdene over tid».*

Flere av informantene forteller om sine tiltak på å yte støtte til ungdommene gjennom å være en god samtalepartner. Elementært som de håndterer konflikter og situasjoner som innebærer potensiell fare for vold.

I4: *«(..) så handler det mye om å prøve å, skulle til å si distrahere dem, men få fokus over på noe annet, (..) men prøve å snakke litt med oss. (..) så får dem fått det ut og de får roet seg litt, (..) få de tatt ut av situasjonen, gjerne fysisk også og si at vi er her for å hjelpe deg, vi kan prøve å løse det her uten at det skal føre til slagsmål».*

Individuelle tiltak

Samtlige av informantene informerer om en rekke tiltak de implementerer i lys av den enkelte ungdom de samarbeider med. Disse tiltakene fokuserer på å være fleksibel og tilpasningsdyktig i forhold til de individuelle behovene ungdommene har. Det er også av betydning at ledelsen er åpen for å utforske nye tilnærminger, og kan tilby et mangfold av tjenester. Videre er det like vesentlig at de tar hensyn til situasjonen og individet for å vurdere om meldeplikt bør følges.

I6: *«(..)så må vi se hvilke konsekvenser vil være hvis vi ringer inn til politiet og tipser dem om det og det. Er det slik at de da automatisk slutter å ruse seg og går tilbake til skolen, eller vil det her bare fungere som en eskalerende ting og så blir det enda tyngre rus og de støter seg lengre unna normalsamfunnet».*

Informantene beskriver flere tiltak som imøtekommer ungdommenes behov. Flere av informantene drøftet betydningen av å kommunisere med ungdommene på steder som er passende for dem. Dette kan for eksempel inkludere å kjøre bil, ta dem med ut for å spise, tilby tilgang til psykolog, personale som har minoritetsbakgrunn og som også kan bistå med språkutfordringer så vel som å etablere guttegrupper.

I1: *«(..)det å kjøre en biltur det skal man aldri undervurdere, det kan være veldig fint. Jeg tenker også at det å gå å spise, og sitte et sted og spise(..)».*

De har også tiltak som skal hjelpe ungdommen å få erfaring og tilknytning til arbeidslivet.

Enkelte av informantene opplyser også om tiltak for å sikre gode overganger fra barnevernet til NAV.

I7: «(..)Det å hjelpe dem til å ha noe tilknytning til arbeidslivet, ha noe på CV-en. Og så tenker jeg at alt arbeidet som vi også jobber med, sikre gode overganger fra barnevernet til NAV(..) få til en systemforståelse, gi dem støtte på frustrasjon».

Utfordringer

Informantene identifiserte flere utfordringer som er knyttet til politikk og forholdene som gjelder for uteseksjonen. De uttrykker i varierende grad hvordan disse utfordringene kan inkludere mangelfull politisk støtte for arbeidet til uteseksjonen, usikkerhet knyttet til økonomisk støtte og midler samt manglende samarbeid mellom kriminalomsorgen og uteseksjonen.

I5: «(..)når du endelig er på rett spor da så kommer kriminalomsorgen inn i bildet (..) fordi slåss for to år sida og så ble du tatt med noen gram hasj noen ganger og så slåss du med en billettkontrollør og så innhenter fortida deg når de endelig har skjerpet seg.»

Flere uttrykker også frustrasjon til at det fokuseres mer på resultater og tall fremfor den enkeltes behov og verdighet.

I3: «(..)Fordi jobber du skadereduserende, som vi også gjør på uteseksjonen, at vi jobber med den tyngste gruppen, så er det lettere å telle overdoser du har vært i, hvor mye nalokson har du delt ut (..). Da kan du få noen kakediagrammer og søyler, både på det ene og det andre mye kjappere».

Samtlige mener at forebyggende tiltak er viktig og at det kan ta tid å vise resultater. De påpeker også at politikerne bør se på mer universelle ordninger for å hjelpe ungdommer økonomisk.

I2: «(..)politikerne må se på mer universelle ordninger. Fordi det er veldig ofte stigmatiserende de ordningene. Man tror at det treffer og det skal hjelpe, også treffer det familiene til en viss grad og de minste barnene blir ivaretatt, men ungdommene de blir kanskje ikke så godt ivaretatt økonomisk som man tror og håper».

5.0 DISKUSJON

I dette avsnittet av oppgaven vil diskusjon drøftes.

5.1 Drøfting av funn

Formålet med denne studien var å undersøke problemstillingen «Årsaker til utenforskap blant unge i risiko, og hva slags støtte og tiltak er nødvendige for å redusere denne opplevelsen?».

Tematisk analyse av datamaterialet avdekket tre hovedtemaer: «Utenforskap, «Tiltak, «Utfordringer».

Mangel på reguleringsstøtte / reguleringsstøtte tiltak

Det fremkom i funnene at informantene ser mangelen på støtte til å regulere følelser og impulser som en risikofaktor for risikoutsatt atferd blant unge. Dermed kan det øke sjansen for negative utfall. Det ble påpekt at årsakene til manglende reguleringsstøtte ofte er grunnet hjemmesituasjonen. Imidlertid kunne også andre faktorer spille inn for å begrense tilgangen til reguleringsstøtte. Konsekvensen av manglende støtte kan var at mange unge føler seg isolert og distansert fra samfunnet, uten at de selv nødvendigvis er klar over at mangel på reguleringsstøtte er en årsak. Risikovurdering er en viktig faktor for å håndtere risikoutsatt atferd, og evnen til å

foreta en god vurdering kan være knyttet til opplevelsen av god reguleringsstøtte (Kaplan, 1981). Hvorvidt en har god vurderingsevne, kan ofte ha en sammenheng med om en opplever god reguleringsstøtte. Manglende støtte kan gjøre det vanskelig for unge å håndtere utfordrende situasjoner og øke risikoen for negative utfall (Siegel D. J., 2012). Innledningsvis ble det nevnt en bekymring over at unge som ikke opplever kontroll og makt, kan ty til vold for å oppnå dette (Skålevik, 2022). Det stemmer overens med hvordan informantene beskriver negative utfall risikoutsatt unge havner opp i. Det kan derfor argumenteres for at mangel på reguleringsstøtte er en årsak til hvorfor risikoutsatt unge føler på utenforskap. Hvilke tiltak gjør uteseksjonen for å møte ungdommen på denne mangelen? Det rapporteres at informantene forsøker å implementere tiltak gjennom å etablere gode relasjoner. Det gjør de ved å være fleksible og tilgjengelige over tid (Pettersen, 2020). Informantene forteller at når de har kommet inn på ungdommen, forsøker de å være en god samtalepartner. Samtidig som de hjelper dem med å håndtere konflikter og situasjoner som kan føre til vold. Det kan argumenteres for at støtten de gjør ved å være til stede og tilgjengelig er gode tiltak. Gjennom gjentatt erfaring med støtte fra uteseksjonen, vil ungdommen kunne oppleve økt reguleringsevne. Denne opplevelsen kan hjelpe dem å vurdere nye situasjoner basert på tidligere erfaringer (Ford, 2009). Tidlig og gjentakende regulerende støtte er nødvendig for å lære seg å regulere seg selv og oppnå en forståelse for hva en kan håndtere alene (Perry, 1995). Det kan derfor stilles spørsmål ved om støtten fra uteseksjonens kommer for sent i utviklingsprosessen samt om den er tilstrekkelig? Trygg tilknytning fra sine omsorgspersoner er viktig for den sosioemosjonelle utviklingen (Ainsworth, 1978). Det kan derfor vurderes om uteseksjonens støtte oppfyller denne nødvendigheten. Likevel kan det argumenteres for at deres tiltak for reguleringsstøtte kan være hensiktsmessig for unge som opplever denne mangelen fra sine omsorgspersoner (Nordanger, 2021).

Mangel på tilhørighet / Individuelle tiltak

Behov for å finne tilhørighet ser ut til å være viktig for de ungdommene uteseksjonen møter. Dette er noe uteseksjonen opplever at de ofte finner i miljøet preget av rus, kriminalitet og ekstreme holdninger. Dette kan underbygges av det grunnleggende behovet for tilhørighet et hvert menneske må ha tilfredsstilt for at de skal kunne oppleve trivsel og personlig vekst (Maslow, 1943). Dette grunnleggende behovet kan forklare hvorfor noen finner tilhørighet og fellesskap i risikoutsatte miljøer. Det er ikke nødvendigvis et uttrykk for at de risikoutsatte unge ønsker selv å være en del av et slikt miljø, men heller en måte å kompensere for aksept som den unge ikke finner andre steder (Dyregrov, 2018). Det er svært uheldig at flere unge føler på dette. Dermed er det bra at uteseksjonen har rekke individuelle tiltak de iverksetter for å redusere denne mangelen. De tiltakene som informantene beskriver, kan hjelpe unge til å finne tilhørighet på flere måter. For det første fokuserer tiltakene på å være fleksibel og tilpassningsdyktig i forhold til de individuelle behovene til ungdommene. Dette kan bidra til å skape en følelse av at de blir sett og hørt, og at deres behov og ønsker blir tatt på alvor. For det andre legger tiltakene vekt på å etablere god kommunikasjon og relasjoner mellom ungdommene og de ansatte, og på å gi ungdommene tilgang til støtte og veiledning på ulike områder som kan hjelpe dem i deres utvikling. Dette kan bidra til å skape en følelse av tilknytning og støtte fra voksne som bryr seg om dem og ønsker å hjelpe dem. Til slutt kan tiltakene som handler om å gi ungdommene erfaring og tilknytning til arbeidslivet også bidra til å gi dem en følelse av tilhørighet og mening, ved å gi dem en følelse av å være en del av et fellesskap og ha en rolle og et ansvar. Derne st som de møter dem på deres individuelle behov når det gjelder kjønn, etnisitet og personlighet. Det kan argumenteres for at uteseksjonen spiller en betydelig rolle i å imøtekomme risikoutsatte unges behov for tilhørighet. Likevel kan det også stilles spørsmål ved om uteseksjonen fanger

opp disse unge på et tidlig nok stadium, samt utfordringer knyttet til samarbeid mellom ulike offentlige sektorer. Eksempelvis slik en informant pekte på, at kriminalomsorgen ofte straffer ungdommen for tidligere handlinger selv om de har klart å komme på rett spor igjen. Ungdom som er avhengige av rusmidler, kan også ty tilbake til dette ikke bare fordi søker tilhørighet, men også som en mestringsstrategi for å unngå eller redusere negative følelser (Park, 2016).

Utenfor sitt toleransevindu

I studien var det ulike synspunkter blant informantene om hvorvidt de møter ungdom som er utenfor sitt toleransevindu. De fleste av informantene påpekte at de vanligvis møter ungdommer som er over sitt toleransevindu. Basert på toleransevindusmodellen (Siegel, 2010), kan det å være utenfor sitt toleransevindu føre til ubehag, angst og stress hos ungdommen. Dette kan påvirke deres følelse av tilhørighet og samhørighet med andre, som igjen kan føre til utenforskap. Toleransevindusmodellen er noe som gjelder for alle, hvor vi har naturlige reaksjoner på stress og belastning. Dersom en har hatt en utrygg oppvekst, kan det antas på bakgrunn av denne modellen, at ens nervesystem er preget av en begrenset evne til å regulere seg inn og ut toleransevinduet, slik det utvikler seg i oppveksten. Dette kan skyldes flere utrygge situasjoner (Nordanger, 2021). Uteseksjonen møter risikoutsatt ungdommer gjennom tiltak for reguleringsstøtte. Derimot siden uteseksjonen er en oppsøkende tjeneste, kan det imidlertid være vanskelig for de unge som er under sitt toleransevindu å bli møtt og sett. Dette kan skyldes at de som er under sitt toleransevindu, ofte kan være preget av depresjoner og isolasjon (Siegel, 2012). Imidlertid er det viktig å merke seg at individer som befinner seg utenfor sitt toleransevindu kan oppleve sosial utestengelse på grunn av avvikende atferd. Hvilket kan hindre dem i å finne tilhørighet i trygge og sosialt akseptable miljøer. Dermed søker de tilhørighet i grupper som deler

deres erfaringer, samt at deres oppførsel er mer akseptert. Det er viktig å understreke at det eksisterer en gjensidig påvirkning mellom individ og miljø (Berman, Mischel, Smith, & Wager). Å være utenfor sitt toleransevindu, er ikke nødvendigvis i alle tilfeller en årsak til utenforskap, men heller en følge av utenforskap.

Økonomiske faktorer / individuelle tiltak

Ifølge Informantene i studien er økonomiske faktorer en betydelig risikofaktor for utsatt ungdom. Mangel på penger kan føre til at de tyr til kriminelle handlinger for å få tak i det de trenger for å føle seg inkludert og å tilhøre. Informantene opplever at trange boforhold og kaos i hjemmet kan gjøre det vanskelig for ungdommen å finne ro, og derfor trekker de tilflukt på gatene eller tyr til seksuelle tjenester for å tjene penger. Det kan tolkes som at de økonomiske årsakene er komplekse og en kombinasjon av behov for tilhørighet, økonomiske utfordringer, manglende reguleringsstøtte og ønsket om å ha kontroll (Webster & Kingston, 2014). Informantene har opplyst om en rekke tiltak de gjør for å møte risikoutsatt unge som hjelper dem med deres fattigdomsproblematikk. Dette kan støttes opp mot tiltak som er beskrevet på uteseksjonene sine egne nettsider (TrondheimKommune, 2023). For at uteseksjonen skal kunne bistå best mulig for ungdommen, har de en rekke ulike prosjekter som forsøker å hjelpe de som står utenfor samfunnet. Eksempelvis hjelper de dem med å komme ut i jobber. Videre har de et prosjekt hvor de følger opp de som har vansker med å fullføre videregående skole. Gjennom slike prosjekter forsøker uteseksjonen å gi håp og muligheter til risikoutsatt ungdom og rydde i eget liv (OsloKommune, 2023). Så vel som de jobber målrettet ved å håndtere kriminalitet og rus, ved å motivere til kurs for sinnemestring og individuelle avvenningsprogrammer. Elementært forsøker uteseksjonen å opprette et godt og velfungerende samarbeid mellom de ulike bydelene og

prosjektene (TrondheimKommune, 2023). Til tross for en rekke godt fungerende tiltak som reduserer risikoutsatt unge sin følelse av utenforskap, var det flere informanter som uttrykte frustrasjon rundt systemets funksjon. Dette i forbindelse med at mange føler at det fokuseres mer på resultater og tall fremfor den enkeltes behov og verdighet. Det kan se ut til at rapporter og byråkrati ikke alltid kommer ungdommene til deres favør.

5.2 Videre forløp

I forlengelse av funnene, fremkom det at flere av informantene påpeker at politikerne bør se mer på universelle ordninger for å hjelpe ungdommer økonomisk. Selv om uteseksjonen mottar kommunal støtte og har oppnådd betydelige resultater, er det uomtvistelig at ytterlige samfunnsøkonomisk investering i ungdommen vil være en verdifull strategi (Pettersen, 2020). Denne oppgaven har belyst de økonomiske utfordringene som oppstår når risikoutsatt unge ikke klarer å følge i tråd med majoriteten og oppleve tilhørighet. Videre har oppgaven undersøkt en rekke konsekvenser av å bli ekskludert fra samfunnet. Det er avgjørende å forutse og forebygge disse utfordringene på et tidlig tidspunkt for å inkludere flest mulig i samfunnet. Det å avhjelpe marginaliseringen av ungdommer som faller utenfor skole- og arbeidsmarkedet har vært en langvarig og kontinuerlig debatt, noe som er prisverdig (likestillingsdepartementet, 2008). Likevel foreligger det en mangel på oppmerksomhet til strukturer som allerede eksisterer, men som ikke passer for personer med begrensede ressurser. Det er en rekke universelle ordninger som kan iverksettes for å unngå utfordringer som kan og bør unngås. Eksempelvis gratis kollektivtransport for alle under 19 år i stedet for å bøtelegge den samme gruppen ungdommer i kollektivtransport kontroller. Videre er det hensiktsmessig med gode ordninger for å støtte fritidsaktiviteter, inkludert oppfølging og utstyr. Dette er bare noen eksempler på tiltak som kan

hindre marginalisering av visse grupper. Familier med betydelige fattigdomsproblemer står overfor spesielle utfordringer, og deres barn har ofte få andre muligheter enn å ty til kriminalitet for å overleve. Dette skaper et farlig skille i samfunnet som ikke er tiltenkt. Denne situasjonen er spesielt kritisk nå, da økonomien har forverret seg, og det er lite som tyder på at det vil bli bedre på kort sikt. Disse utfordringene er en del av det store bildet for hvordan samfunnet bør regulere videre økonomisk samt hvordan arenaene rundt barn og unge skal gi utviklingsstøtte. Det er avgjørende å støtte barns regulering og utvikling av et bredt og fleksibelt toleransevindu, spesielt når foreldre må bekymre seg for grunnleggende behov, som mat for morgendagen. Det erkjennes at dette er en kompleks utfordring som ikke kan løses over natten. Det vil alltid være individer som faller utenfor i ethvert samfunn. Likevel kan mange potensielt bli fanget opp tidligere dersom samfunnet hadde hatt en ytterligere overordnet strategi for å investere i ungdommen. Det er omfattende å illustrere årsaker til hvorfor unge faller ut fra skole og jobb. Denne problematikken er kompleks og flerdimensjonal. Det er nødvendig å øke forskningen og utredningen for å utvikle mer effektive metoder samt og identifisere hva som fungerer for ungdommen og hva som ikke gjør det. Med en dypere kunnskap vil politikere, så vell som samfunnet generelt, kunne gjøre mer treffsikre valg og føle seg tryggere på at det tar korrekte avgjørelser. Dersom de humanitære argumentene ikke holder til grunn, kan det videre argumenteres for at det vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt å forhindre at fremtidens arbeidsstyrke faller utenfor (Mørk, 2010). Dernest som det ønskes et bedre samarbeid mellom instansene, slik at vi som samfunn kan forutse tilbakefall og forebygge effektivt. Det konkluderes med et stort ønske og behov for å se individet i sin helhet. Årsaker til utenforskap er et meget komplekst og sammensatt problem.

6.0 STYRKER OG BEGRESNINGER VED METODEN

På den ene siden er tematisk analyse som metode en styrke, grunnet at forskeren har en betydelig grad av frihet. Forskeren står fritt til å tolke teorier, litteratur og datasett slik en selv ønsker.

Dette bidrar til en dybde som kvantitativ forskning ikke kan tilby (Smith, 2015). Dog stilles det spørsmål på den andre siden ved validiteten og reliabiliteten ved denne metoden. Dette grunnet

at enhver forsker vil kunne ha sin individuelle tolkning. Dermed vil resultatet aldri bli helt likt.

Til tross for dette, kan forskeren øke validiteten ved å tydeliggjøre hva det er som forskes på og derav komme med en strukturert rapport (Smith, 2015). Denne oppgaven forsøker å tydeliggjøre at det forskes på uteseksjonens opplevelse av årsaker til utenforskap hos risikoutsatt ungdom.

Samt hva uteseksjonen gjør for å redusere denne opplevelsen for unge. Elementært for å sikre at forskningen er holdbar, bør andre forskere vurdere kodingen. Transkriberingen av hvert intervju hvor denne oppgaven har kodet fra er gjennomgått av veileder. Samt at veileder har gått gjennom denne oppgaven og sett igjennom temaene som er blitt dannet fra transkriberingen. På bakgrunn av begrenset omfang og ressurser, har ikke oppgavens koding fått gjennomgang av andre

forskere. Det er derfor en begrensning ved studien. En ytterligere begrensning ved studien er at den ikke inkluderer synspunktene, erfaringene og følelsene til ungdommen selv, ettersom det er uteseksjonen som har formidlet sin oppfatning av risikoutsatt ungdom. En studie som også

involverer direkte deltakelse av ungdommen selv, ville trolig ha økt dybden og verdien av resultatene. Dersom en hadde hatt ressurser til dette, ville det vært viktig og tilrettelegge for at risikoutsatt ungdom kunne utrykke seg og dele sine erfaringer og følelser på en trygg og støttende måte (Department of Health, 2014). Det kan argumenteres for at dette ikke ville vært mulig, ettersom flere av intervjuene i denne studien ble gjennomført digitalt. Etikens rolle blir vesentlig relevant, siden informantene er fra en spesielt sårbar gruppe. Imidlertid har

profesjonelle fagfolk som de ansatte i uteseksjonen faglig kunnskap og erfaring, som kan bidra til å tolke informasjonen som de får gjennom å jobbe tett sammen med ungdommen. Dermed kan det føre til en objektiv og helhetlig forståelse av problemet. Dernest som de kan bidra med innsikt og kunnskap om årsaker så vel som tiltak. Dette vil være en styrke ved studien å få uteseksjonens tolkninger og få disse erfaringene forklart på en lettvinnt måte. Deriblant er det også viktig å nevne at risikoutsatt ungdom kan føle seg usikre og bekymret ved å dele sine dypeste følelser og erfaringer med personer de ikke har bygd opp en trygg relasjon med. I et slikt tilfelle stiller uteseksjonen som et mellomledd og deres stemme (Den nasjonale forskningsetiske komité, 2021). Hvilket kan bidra til å gi mer kunnskap og forståelse for samfunnet generelt. I forlengelse av det, kunne studien med fordel fått mer detaljert innblikk i de underliggende årsakene til utenforskap. Til tross for det, har den latente tilnærmingen å kode på vært en effektiv måte å trekke ut årsakene fra. Det fremkommer også som en svakhet ved studien at uteseksjonen ikke har like tilsvarende erfaring med ungdom som er under sitt toleransevindu. Det er en begrensning at en ikke får kartlagt deres utfordringer i ytterligere grad. Det hadde vært betydelig informasjon for videre forskning og tiltak.

7.0 KONLUSJON

Problemstillingen for oppgaven var å undersøke årsakene til utenforskap blant risikoutsatt unge, og hvilke støttetiltak som er nødvendige for å redusere denne opplevelsen. Dette ble utforsket gjennom semistrukturerte intervjuer og tematisk analyse. Hvilke resulterte i tre hovedtemaer: «Utenforskap», «Tiltak» og «Utfordringer». Disse temaene bidro til å gi innsikt i informantenes perspektiver på årsakene til utenforskap blant risikoutsatt unge, samt deres oppfatninger om hensiktsmessige tiltak. I oppgaven har det blitt vektlagt på begrepene «risikovurdering», «reguleringsstøtte» og den teoretiske modellen «toleransevinduet». Resultatene indikerer at

følelsen av utenforskap skyldes en kompleks interaksjon mellom personlige, sosiale, økonomiske og kulturelle faktorer. Funnene tilsier også at uteseksjonen benytter en flerfasettert tilnærming for å møte behovene til unge, inkludert tilgang til støtte og ressurser, adressering av strukturelle ulikheter og fremme sosial inkludering og samfunnssamhold. Informantene identifiserte fremtredende politiske utfordringer som hindrer dem i å implementere tiltak så vel som mangler i systemet. Elementært er det flere universelle ordninger som med fordel kan bli iverksettes for å forebygge utenforskap. Generelt indikerer resultatene at det er et sterkt engasjement for å møte unge på deres sårbarheter, men at det fortsatt er utfordringer som må adresseres for å oppnå bedre resultater.

LITTERATURLISTE

- Ainsworth, M. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. .
Oxford: Psychology press.
- Berg, R. C.-K. (2013). Systematiske oversikter og kvalitativ forskning. *Norsk Epidemiologi*, 131-139.
- Berman, K. E., Mischel, M. G., Smith, E. E., & Wager, T. D. (n.d.). Social rejection shares somatosensory representations with physical pain. *Social cognitive and affective neuroscience*, 444-451.
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis. A practical guide*. Sage publications.
- Bruun, E. F., Larsen, L. M., & Aadnesen, T. N. (2018, 11 11). *Fra utenforskap til mestring*. Retrieved from Idunn: <https://www.idunn.no/doi/full/10.18261/ISSN2535-4310-2018-02-03-16>
- Collier, A. (1994). *Critical Realism: An Introduction to Roy Bhaskar's Philosophy*. Storbritannia: Verso Books.
- Creswell, J. W., & Poth, N. C. (2016). *Qualitative Inquiry and Research Design -Choosing among five approaches* (Vol. 4). Sage publications.
- Department of Health, E. a. (2014). Etichical principles and guidelines for the protection of human subjects of research. *The Journal of the American College of Dentists*, 81(3), 4-13.

- Dyregrov, A. &. (2018). Lost in transitions: How young people seek belonging and ways to support them. *Children & Society*, 32(3)(doi: 10.1111/chso.12245), 190-201.
- Ford, J. (2009). *Neurobiological and developmental reserach: Clinical implications. I C. A. Courtois & J. D. Ford (red.), Treating complex traumatic stress disorders: an evidence-based guide*. New York: The Guildford Press.
- Johnsen, N., & Myrvang, S. E. (2023, 03 28). *Skrev bok om de terrosiktede søstrene: - Veldig bra for barna*. Retrieved from VG: <https://www.vg.no/nyheter/i/dwr8RJ/skrev-bok-om-de-terrosiktede-soestrene-veldig-bra-for-barna>
- Kaplan, S. &. (1981). On the quantiative definition of risk. *Risk Analysis: An International Journal*, 12-26.
- komite, D. n. (2021, 12 16). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Retrieved from Forskningsetikk: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>
- Kommunesektoren. (2022, desember). *Ungt utenforskap*. Retrieved from Ks.no: <https://www.ks.no/fagomrader/innovasjon/partnerskap-for-radikal-innovasjon/ungt-utenforskap/ungt-utenforskap2/>
- likestillingsdepartementet. (2008, september). *Regjeringen*. Retrieved from oppsøkende og utadrettet arbeid overfor ungdom utenfor opplæring og arbeidsliv: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/barn-og-ungdom/rapport-2009-oppsokende-og-utadrettet-arbeid-overfor-ungdom-utenfor-opplaring-og-arbeidsliv.pdf>
- Mørk, T. (2010, mars). *Fokus på ungdom utenfor*. (N. Valfardscenter, Producer) Retrieved from Nordic welfare: <https://nordicwelfare.org/publikationer/fokus-pa-ungdom-utenfor/>

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.

Nordanger, D. Ø. (2021, 09 21). *Psykologisk*. Retrieved from "Herregud, er alt traumer nå?!":

<https://psykologisk.no/2021/09/herregud-er-alt-traumer-na/>

Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer: Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget.

Ormston, J. R. (2013). *A guide for social science students and researchers*. London, England: SAGE Publications.

OsloKommune. (2023). *Utekontakter i bydelene*. Retrieved from Oslo kommune:

<https://www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/barn-ungdom-og-familie/barnevern-og-foreldreveiledning/utekontakter-i-bydelene/#gref>

Park, S. K. (2016). The influence of social support and negative emotions on substance use among adolescents in alternative schools. *Journal of youth and adolescence*, 1674-1685.

Perry, B. D. (1995). Childhood trauma the neurobiology of adaptation, and "use-dependent" development of the brain: How "states" become "traits". *Infant Mental Health Journal*, 16(4), 271-291.

Pettersen, O. M. (2020). *Korusoslo*. Retrieved from Kunnskapsgrunnlag - Oslostandard for oppsøkende arbeid med utsatt ungdom: <https://korusoslo.no/wp-content/uploads/2020/10/Kunnskapsgrunnlag-til-Oslostandard-webversjon-FERDIG.pdf>

Siegel, D. (2010). *The mindful therapist: A clinician's guide to mindsight and neural integration*. New York: W.W. Norton & Company.

Siegel, D. J. (2012). The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are (2nd ed.). *The Guilford Press*, Kap 9: The Emergence Of Self-Regulation: A Complex Process.

Skålevik, A. S. (2022, 12 05). VG. Retrieved from Politiet: 13–14-åringer går med kniv:

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/15oyzl/politiet-1314-aaringer-gaar-med-kniv>

Smith, J. A. (2015). Thematic Analysis. In *Qualitative psychology. A practical guide to research methods*. (Vol. 3, p. Chapter 10). London, England: Sage.

Stien, P. T. (2004). *Psychological trauma and the developing brain: Neurologically based interventions for troubled children*. New York: Routledge.

Tjora, A. (2021, 02 23). *Utenforskap*. Retrieved from Store norske leksikon:

<https://snl.no/utenforskap>

TrondheimKommune. (2023, 04 13). *Trondheim.kommune.no*. Retrieved from Uteseksjonen i Trondheim: <https://www.trondheim.kommune.no/uteseksjonen/>

Webster, C., & Kingston, S. (2014, 05). *Poverty and Crime Review*. Retrieved from Lancaster University:

https://eprints.lancs.ac.uk/id/eprint/71188/1/JRF_Final_Poverty_and_Crime_Review_May_2014.pdf

